

2008-06-26

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

REMISSVAR GÄLLANDE BETÄNKANDET AV SPRÅKLAGSUTREDNINGEN ”VÄRNA SPRÅKEN – FÖRSLAG TILL SPRÅKLAG”

Kungl. Vetenskapsakademien, som beretts tillfälle yttra sig över Språklagsutredningens betänkande "Värna språken – förslag till språklag" (SOU 2008:26), får med anledning härav anföra följande.

Det är enligt akademiens uppfattning ett framsteg att den föreslagna lagen inte endast omfattar svenskan, som fallet var i Språkkommitténs betänkande "Mål i mun" (SOU 2002:27), utan också tar ställning till andra språks rättsliga ställning. Särskilt värdefullt finner akademien det vara att teckenspråket enligt utredningens förslag *de facto* kan sägas likställas med de nationella minoritetsspråken.

Akademien vill vidare framhålla att även om det kan anses värdefullt att man i en officiell text av något slag fastslår principer och riktlinjer för olika språks ställning och språkanvändningen i Sverige, måste det ifrågasättas om det rätta instrumentet för fastställandet av dessa principer är en lag, som med nödvändighet till största delen blir en programförklaring snarare än en föreskrift. Obestämda uttryck som "det allmänna" och "särskilt ansvar" bidrar enligt akademiens uppfattning till att ge texten en oförbindande och oklar prägel. Denna principiella frågeställning har uppenbarligen väsentligt större räckvidd än detta enskilda lagförslag och skulle förtjäna en mer fördjupad diskussion än som skäligen kan föras i ett remissyttrande. Utifrån de synpunkter akademien i sin egenskap av vetenskapligt samfund har att företräda synes det emellertid vara anledning att åtminstone erinra om det principiella problemet.

När det gäller enskildheter i förslaget finns det enligt akademiens mening anledning att särskilt peka på följande. I förslagets 15 § göres en distinktion mellan nationella minoritetsspråk och övriga icke-svenska språk som talas som modersmål av personer bosatta i Sverige. Det står att "den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket", medan den som har ett annat modersmål endast garanteras rätt att utveckla och använda sitt språk. Det anmärkningsvärda här är att rätten att lära sig ett minoritetsspråk kopplas till tillhörighet till en nationell minoritet. Enligt tidigare riksdagsbeslut är de nationella

minoriteterna "samer, sverigefinnar, tomedalingar, romer och judar". Det finns emellertid såvitt akademien kan finna inte någon för rättsliga ändamål användbar självklar koppling mellan minoritetsspråk och tillhörighet till en bestämd etnisk grupp. Minoritetsspråket jiddisch är exempelvis endast ett av ett flertal språk som använts och användes av personer som tillhör den nationella minoriteten "judar". Rent principiellt ter det sig främmande för svensk rättsuppfattning idag att en lagbestämmelse skulle innehålla en föreskrift som kan uppfattas som uttryck för särbehandling av judar. Visserligen torde det inte finnas någon beaktansvärd risk för att svensk domstol eller annan myndighet vid ett genomförande av lagförslaget skulle tvingas ta ställning till frågan om en viss individ skall anses vara jude eller inte, så mycket mindre som det enligt utredningen (SOU 2008:26, s. 243) är individen själv som bedömer om hon eller han ska ha "den tillgång till minoritetsspråket som följer av förslaget". I princip kan alltså en begäran om att få modersmålsundervisning i ett minoritetsspråk inte avslås. Av principiella skäl finner emellertid akademien att den koppling mellan nationell minoritet och nationellt minoritetsspråk som utredningen synes förutsätta bör bli föremål för närmare analys, som kan leda till omprövning eller förtydligande av förslagets utgångspunkt i detta hänseende.

När det slutligen gäller frågan om språkanvändningen inom den akademiska världen har utredningen här nöjt sig med en lägesbeskrivning (betänkandets kap. 11) och avstått från att framlägga förslag till lagstiftning. Akademien, som av naturliga skäl hyser särskilt intresse för detta område, av vilket akademien också har betydande erfarenhet, delar den uppfattning som utredningen kan sägas uttrycka genom att inte föreslå nya regler. Enligt akademiens mening är en generell lagstiftning på riksplanet för närvarande inte önskvärd på detta växande arbetsfält, som präglas av stark rörlighet och där förhållandena är i hög grad varierande från ett område till ett annat. Det är enligt akademiens uppfattning därför lämpligast att här lämna ett brett utrymme åt lokala ställningstaganden.

Beslut i detta ärende har fattats 2008-06-11 av Kungliga Vetenskapsakademien *in pleno*.

Med vänliga hälsningar

Gunnar Öquist
Ständig sekreterare